

**Конспект за Държавен изпит
за специалност „Екология и опазване на околната среда”**

ОКС Бакалавър

I. Обща част

Ботаника

1. Типове клетъчна организация. Прокариотни и еукариотни клетки. Форма, големина и съставни части на растителната клетка. Размножаване на клетката. Митоза. Мейоза.
2. Видове растителни тъкани. Меристемни тъкани. Паренхимни, покривни, механични, проводящи и отделителни тъкани. Вегетативни (корен, стъбло, лист) и генеративни (цвят, плод, семе) органи на растенията.
3. Царство Растения. Подцарство Талусни растения – обща характеристика, представители. Подцарство Висши растения - отдел Мъхове, Папратовидни растения - обща характеристика, представители.
4. Отдел Семенни растения. Клас Иглолистни. Подотдел Покритосеменни - клас Двусеменделни и клас Едносеменделни - обща характеристика, представители.

Зоология

5. Тип Plathelminthes (Плоски червеи), тип Nematelminthes (Кръгли червеи), тип Annelida (Прешленести червеи). Обща характеристика, класификация, представители.
6. Тип Arthropoda (Членестоноги) Обща характеристика. Класификация. Клас Crustacea (Ракообразни), клас Arachnida (Паякообразни), клас Insecta (Насекоми). Обща характеристика, класификация, представители.
7. Тип Chordata (Хордови). Обща характеристика. Класификация. Клас Chondrichthyes (Хрущялни риби), клас Osteichthyes (Костни риби). Обща характеристика, класификация, представители.
8. Клас Amphibia (Земноводни), клас Reptilia (Влечуги), клас Aves (Птици). Обща характеристика, класификация, представители.
9. Клас Mammalia (Бозайници). Обща характеристика, класификация, представители.

Метеорология

10. Радиацията в атмосферата. Слънцето като източник на радиация. Спектър и интензивност на слънчевата радиация. Изменения на слънчевата радиация в атмосферата. Дълговълново излъчване на земната повърхнина и атмосферата. Радиационен баланс.
11. Въздушни маси (ВМ) и атмосферни фронтове. Формиране, класификация, термични и географски типове ВМ. Атмосферни фронтове /АФ/- същност и класификация. Влияние на орографията върху АФ. Климатологични фронтове и

тяхното значение. Циклони и антициклони. Формиране, видове и характер на времето в тях.

12. Атмосферно налягане (АН). Вертикално и хоризонтално разпределение на АН. Вятър. Обща атмосферна циркулация (ОАЦ). Пасати, мусони, струйни течения.

Хидрология

13. Хидрографски характеристики на реките и водосборните им басейни.
14. Хидрометрия. Организация на хидрометичните измервания. Измерване и определяне на основни параметри (характеристики) на водните течения и обекти.
15. Генетична структура и основни характеристики на речния отток. Режим и вътрешногодишно разпределение на речния отток.
16. Минимален отток. Фактори. Честота и продължителност. Прииждания и максимален отток на реките. Генезис. Честота и продължителност. Параметри на високата вълна.

Основи на екологията

17. Екологията като наука. Предмет и определение. Екологични фактори. Концепция за лимитиращото действие на екологичните фактори.
18. Екологични групи организми според изискванията им към светлината, температурата, режима на овлажнение и към почвата като екологични фактори.
19. Популация. Структура на популациите - пространствена, възрастова, полова, йерархична. Свойства на популациите – численост, плътност, раждаемост, смъртност и динамика на популациите. Типове популационно нарастване.
20. Биоценоза. Видове биоценози. Видова, морфологична и функционална структура на биоценозата. Основни типове и форми междувидови отношения в биоценозите.
21. Екосистема. Същност и видове. Кръговрат на веществата и поток на енергията. Продуктивност на екосистемите. Развитие /сукцесия/ на екосистемите - общи закономерности. Първични и вторични сукцесии. Климакс.

II. Специална част

Замърсяване на въздуха и въздействие върху екосистемите

22. Замърсяване на въздуха. Източници на замърсяване на въздуха. Класификация на замърсителите. Фактори, които влияят върху разпространението на атмосферните замърсители.
23. Атмосферно замърсяване. Парников ефект, парникови газове. Изменение на климата. Политики за адаптиране към климатичните промени.
24. Замърсяването на въздуха и въздействие върху абиотичните и биотични компоненти на околната среда
25. Замърсяване на въздуха в градовете. Здравни и икономически аспекти на замърсяването на въздуха.

Замърсяване на водите и въздействие върху екосистемите

26. Замърсяване на водите – видове и източници.

27. Въздействие на замърсяването на водите върху водните екосистеми. Биологични елементи за оценка на качествата на повърхностните води.
28. Характеризиране на екологичното и химично състояние на повърхностните и подземните водни тела.
29. Мониторинг на водите в България. Зони за защита на водите.

Почвознание, замърсяване на почвите и въздействие върху екосистемите

30. Предмет и историческо развитие на почвознанието. Образуване на почвите. Развитие на почвите под влияние на отделните (конкретните) почвообразователни процеси. Органичен, минерален, химичен и механичен състав на почвите. Почвени колоиди, почвен разтвор и почвен въздух. Химични свойства на почвите: поглъщателна (сорбционна) способност на почвите. Реакция на почвите: киселинност, алкалност и буферност на почвите. Физични свойства на почвите: Структурност и структура на почвите, Общи физични и физико-механични свойства на почвите. Водни, въздушни и топлинни свойства на почвите. Воден, въздушен и топлинен режим на почвите. Окислително - редукиращи процеси в почвите.
31. Плодородие и класификация на почвите. Почвите в България. Класификация на почвите в България. Главни почвени групи, класове и типове почви в България. А. ГРУПА АВТОМОРФНИ ПОЧВИ; Б. ГРУПА ХИДРОМОРФНИ ПОЧВИ; В. ГРУПА ХАЛОМОРФНИ (ЗАСОЛЕНИ) ПОЧВИ; Г ГРУПА АНТРОПОГЕННИ ПОЧВИ.
32. Опазване на почвите в България. Ерозия на почвите и методи за нейното отстраняване. Деградиращи процеси в почвите и методите за тяхното отстраняване. Разрушаване на почвите при открития рудодобив и строителство и методи за рекултивация им.
33. Замърсяване и увреждане на почвите и въздействие върху екосистемите. Замърсяване на почвите с тежки метали, органични замърсители, препарати за растителна защита, торове и отпадъци и методи за неговото отстраняване. Радиационно замърсяване на почвите и методите за неговото ограничаване и ликвидиране.

Пречистване на флуиди

34. Класификация на методите за пречистване на паро-газови флуиди. Методи за пречистване на паро-газови флуиди - абсорбционни и адсорбционни, кондензационни и химични методи, механични и пречистване чрез филтрация.
35. Класификация на методите за пречистване на отпадъчни води. Методи за пречистване на отпадъчни води - механични, изпарителни и кристализационни, химични и биохимични, екстракционни и мембранни методи.

Третиране на твърдите отпадъци

36. Класификация на отпадъците. Технологии и съоръжения за обезвреждане на опасни болнични отпадъци.
37. Количествена и качествена характеристика на битови и строителни отпадъци.
38. Техники и технологии за третиране на неопасните отпадъци и сравнителна оценка.

Опазване на биологичното разнообразие

39. Характеристика на отделните категории защитени природни територии и обекти. *Прави се общ преглед на целта на обявяване и статута на различните категории защитени природни територии и обекти. Посочват се примери за всяка от тях с кратко описание.*
40. Проблеми на околната среда и разрастването на човешката популация. Ръководни принципи в опазване на биологичното разнообразие. *Разглежда се каква е причината за огромната промяна на околната среда. Основания, които дават оптимизъм. Трите основни различия на новия подход в опазване на биоразнообразието. Трите ръководни принципа в опазване на биологичното разнообразие.*

Екологичен мониторинг

41. Мониторинг на качеството на атмосферния въздух - същност, цели и функции, мониторингови мрежи, методи и апаратура за наблюдение и измерване на замърсителите.
42. Национална система за мониторинг на биологичното разнообразие - специфични цели, обекти на мониторинг и критерии за избора им.

Екологични оценки

43. Екологичната оценка на планове и програми като превантивен инструмент за оценяване на евентуалните значителни въздействия върху околната среда.
44. Процедури по оценка на въздействие върху околната среда – обхват, етапи, доклад, обществено обсъждане и решение.
45. Оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони.
46. Оценка на почвите в България. Агропроизводствено групиране и бонитетна (относителна) оценка на почвите. Икономическа оценка и кадастрална оценка на почвите. Кадастър на земеделските земи.

Управление на опазването на околната среда

47. Цели и функции на системата на управление. Матричен модел на функциите и видовете управленски дейности.
48. Държавна политика и органи за управление на околната среда. Основни постановки и нормативни изисквания.
49. Управление на дейностите по опазване на компонентите на околната среда. Основни принципи и изисквания.
50. Контрол на дейностите по използване и опазване на компонентите на околната среда. Превантивен, текущ и последващ. Особености.

Препоръчителна литература

Ботаника

1. Божилова, Е., Й. Коева, С. Тонков. Систематика на висшите растения. УИ “Св. Кл. Охридски”, София, 1992
2. Калинков, В., Д. Павлов. Ботаника. София, 1993.
3. Попова, М., Пл. Чешмеджиев, Д. Терзийски. Систематика на растенията. Пловдив, 2001.
4. Терзийски, Д. и др. Анатомия и морфология на растенията. Пловдив, 1998.

Зоология

5. Ангелов, П. 1992. Анатомия, морфология и систематика на безгръбначните животни. Пловдивски у-т, Пловдив.
6. Генев, Т., В. Бисерков, Б. Георгиев. 2002. Зоология. PENSOFT, София-Москва.

Метеорология

7. Векилска, Б. Обща климатология, УИ „Кл. Охридски”, С., 1991.
8. Векилска, Б., и др. Ръководство по климатология, УИ „Кл. Охридски”, С., 1992.
9. Велев, Ст. Климатът на България, Херон прес, С., 2010.
10. Сиракова, М., Д. Сираков, К. Дончев. Метеорология за всеки, НИ, С., 1989.
11. Сиракова, М. Атмосфера и климат, Херон Прес, С., 2000.

Хидрология

12. Пенчев, П. Обща хидрология. Наука и изкуство, С., 1986.
13. Христова, Н. Речни води на България. Тип-топ Прес, 2012.
14. Николова, М., Ст. Недков. Рискът от наводнения. ТерАрт, С., 2012.
15. Калинова, М., Н. Сарафска, П. Петров. Ръководство по хидрология. СУ „Св. Климент Охридски“, 1994.
16. Тишков, Х., Д. Владев. Обща климатология и хидрология. ВТУ „Кирил и Методий“, В. Търново, 1998.

Основи на екологията

17. Богоев, В., А. Кенарова. 2009. Основи на екологията. PENSOFT, София-Москва.
18. Влахов, С. 2008. Екология. АИ „Проф. Марин Дринов”.
19. Каменов, Д. 1992. Екология. Шумен.
20. Любенова, М. 2004. Фитоекология. АИ “Марин Дринов”, София.
21. Матев, И., Д. Ганева, Д. Ганев. 2004. Екология. PENSOFT, София- Москва.

Замърсяване на въздуха и въздействие върху екосистемите

22. Александров В., П. Симеонов, В. Казанджиев, Г. Корчев, А. Йотова. 2010. Климатични промени, НИМХ-БАН
23. Европейски парламент – секторни политики
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/bg/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.4.5.html
24. Европейска агенция по околна среда. Тема: Замърсяване на въздуха -
<http://www.eea.europa.eu/bg/themes/air>
25. Закон за ограничаване изменението на климата, обн., ДВ, бр. 22 от 11.03.2014 г.

26. Конвенция за трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния
<http://www.unece.org/env/lrtap/>
27. Куцаров, Р. 2001. Замърсяване на въздуха : Замърсители, източници, оценка на емисиите, разпространение, въздействие, Унив. изд. „Проф. Асен Златаров”, Бургас
28. Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България. - <http://eea.government.bg/bg/soer>
29. Николова Н. 2008. Замърсяване и мониторинг на атмосферния въздух, Учебно ръководство. Пенсофт
30. Рамка за политиките в областта на климата и енергетиката през периода 2020–2030 година, Европейски икономически и социален комитет, Брюксел, 4 юни 2014 г.
31. Стоянов С., Д. Тодоров, И. Ботев 2008 Замърсяване на атмосферата и околната среда - здравен и екологичен проблем, ПъблишСайСет - Еко
32. Стратегията "Европа 2020" http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm
33. Състояние и перспективи 2015: Синтезиращ доклад. Европейска агенция по околна среда, Копенхаген - http://eea.government.bg/flexviewers/SOER_2015-BG.pdf
34. Трети национален план по изменение на климата за периода 2013-2020 г. - http://www3.moew.government.bg/files/file/Climate/Climate_Change_Policy_Directorate/Treti_nacionalen_plan_za_deistvie_po_izmenenie_na_klimata.pdf
35. Climate change, impacts and vulnerability in Europe. 2012. EEA Report No 12/2012, ISSN 1725-9177 - <http://www.eea.europa.eu/publications/climateimpacts-and-vulnerability-2012>
36. Harmens H., G. Mills, F. Hayes, K. Sharps, M. Frontasyeva, and the participants of the ICP Vegetation. Air pollution and vegetation. ICP Vegetation Annual Report 2014/2015, 37 pp, ISBN: 978-1-906698-55-3
37. Lovett, G. M., T. H. Tear, D. C. Evers, S. E.G. Findlay, B. J. Cosby, J. K. Dunscomb, Ch. T. Driscoll, and K. C. Weathersa. 2009. Effects of Air Pollution on Ecosystems and Biological Diversity in the Eastern United States. The Year in Ecology and Conservation Biology, 2009: Ann. N.Y. Acad. Sci. 1162: 99–135 (2009). doi: 10.1111/j.1749-6632.2009.04153.x © 2009 New York Academy of Sciences.
38. „Stern Review on the Economics of Climate Change“. 2006. Cambridge University Press.
http://www.wwf.se/source.php/1169157/Stern%20Report_Exec%20Summary.pdf Unit
ed States Environmental
Agency <http://www.epa.gov/climatechange/ghgemissions/index.html>

Замърсяване на водите и въздействие върху екосистемите

39. Белкинова, Д., Г. Гечева, С. Чешмеджиев, И. Димитрова-Дюлгерова, Р. Младенов, М. Маринов, И. Тенева, П. Стоянов, П. Иванов, С. Михов, Л. Пехливанов, Е. Вавардинова, Ц. Карагъзова, М. Василев, А. Апостолу, Б. Велков, М. Павлова. Биологичен анализ и екологична оценка на типовете повърхностни води в България. Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2013, ISBN 978-954-423-824-7
40. Георгиев, Д., И. Велчева, Г. Гечева, С. Петрова, И. Моллов. 2011. Замърсяване на водите и въздействие върху екосистемите, Университетско издателство „Паисий Хилендарски“, 2011, ISBN 978-954-423-721-9

41. ЕАОС, 2015. Европейска околна среда – Състояние и перспективи 2015: Синтезиращ доклад. Европейска агенция по околна среда, http://europa.eu/european-union/topics/environment_bg
42. Закон за водите, обн., ДВ, бр. ДВ 67 от 27.07.1999 г.
43. Иванов, Р. 2015. Замърсяване на водите и въздействие върху екосистемите, лекционен курс, изд. Химера ООД - Шумен, ISBN 978-619-7218-05-3
44. Наредба № 1 от 11.04.2011 г. за мониторинг на водите, обн. ДВ 34 от 24.04.2011 г.
45. Наредба Н-4/2012 г. за характеризиране на повърхностните води, обн., ДВ, бр. 22 от 5.03.2013 г.
46. Планове за утравление на речните басейни 2016-2021 г.
47. Стоянов, С., Д. Тодоров, И. Ботев 2008 Замърсяване на атмосферата и околната среда - здравен и екологичен проблем, ПъблишСайСет – Еко
48. Узунов, Й. & С. Ковачев. Хидробиология. (2009). Учебник за висшите училища, изд Пенсофт, изд. Pensoft, 343 с.(ISBN 954-642-171-5)
49. Европейски парламент – секторни политики <http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/bg/displayFtu.html?ftuId=theme5.html>
50. Национална стратегия за управление и развитие на водния сектор, 2012 г - <http://www3.moew.government.bg/?show=top&cid=569>
51. Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България , <http://eea.government.bg/bg/soer>
52. Директива 2008/56/ЕО на европейския парламент и на съвета от 17 юни 2008 година за създаване на рамка за действие на Общността в областта на политиката за морска среда (Рамкова директива за морска стратегия)
53. Swackhamer D. L., H. W. Paerl, S. J. Eisenreich, J. Hurley, K. C. Hornbuckle, M. McLachlan, D. Mount, D. Muir, and D. Schindler. 2004. Impacts of Atmospheric Pollutants on Aquatic Ecosystems. Issues in Ecology, 12, 1-24, ISSN 1092-8987 <http://www.esa.org/esa/wp-content/uploads/2013/03/issue12.pdf>

Почвознание, замърсяване на почвите и въздействие върху екосистемите

54. Гюров, Г, Артинова Н. 2001. Почвознание. Изд. МАКРОС 2001. П.
55. Гюров Г., Тотев Т. 1990, Почвознание. Земиздат. С.
56. Койнов В., Кабакчиев И., Бонева К.1998. Атлас на почвите в България.“Земиздат”. С.
57. Пенков М. 1986, Мелиоративно почвознание. ДИ “Техника”. С.
58. Тотев Т., Грибачев П., Нечев Хр., Артинова Н. 1991. Ръководство за упражнения по почвознание. Земиздат. С.
59. Трендафилов К., Попова Р. 2007. Ръководство за упражнения по почвознание. Академично издателство на АУ Пловдив. П. Soil survey manual. 1993. Washington.
60. Campbell G.S. 1985. Soil Physics with BASIC, Elsevier, The Netherlands

Пречистване на флуиди

61. Табаков, Д, Технологии за пречистване на флуиди (отпадъчни води и газове). Обща и специална част, Пловдив, 2004.
62. Любенов, В., Генчев, Г., Антонов, в. и др. Механика на флуидите. София. ТУ. 1998г.
63. Сероочистващи инсталации и реализирани проекти в България, Екология & Инфраструктура - бр. 2/2013, София

64. Утвърждаване на децентрализираното пречистване на отпадъчните води в България – Материали от семинар Обучение и квалификация София, 09. до 13.11.2009 г.

Третиране на твърдите отпадъци

65. Хоризонтално законодателство и предотвратяване на промишленото замърсяване ,том I " , МОСВ, Вис Виталис ,2005
66. Управление на отпадъците, том IV , МОСВ, Вис Виталис, 2005
67. Управление на опасните химични вещества и генетично модифицирани организми , том VI , МОСВ, Вис Виталис, 2005
68. Нулеви отпадъци – Стратегия, елиминираща необходимостта от инсенератори за отпадъци и евентуално сметища, Пол Конет, Бил Шийхан, София ,2005
69. Стокхолмска конвенция за устойчивите органични замърсители – тест и Приложения, UNEP/ МОСВ, София,2006
70. Методи за третиране и оползотворяване на твърди битови отпадъци", Й.Пеловски, Ив.Домбалов и др., София ,2007
71. „Ръководство за управление на биоотпадъците в България", МОСВ, София,2011
72. Цекова Ст. , Н.Атанасова Управление на отпадъците , изд.“Анангард Прима“, 2015

Опазване на биологичното разнообразие

73. Meffe, K. Gary, C. Ronald and Contributors, 1997. Principles of Conservation Biology, Second Edition. Sinauer Associates, Massachusetts
74. Стоилов, Д., К. Тюфекчиев, 2001. Консервационна природозащита. Унив. и-во “Н. Рилски”, Благоевград

Екологичен мониторинг

75. Замърсяване и мониторинг на атмосферния въздух, Нина Николова, Pensoft, София-Москва,2008
76. Селско стопански практики за предотвратяване замърсяването на водите" – наръчник за земеделски практики", Национално движение Екогласност – Велико Търново с подкрепата на Програма "Национални проекти" на Дунавския регионален проект, Велико Търново ,2005
77. Мониторинг на посетителския поток и потока от моторни превозни средства на територията на Природен парк "Рилски манастир"2007- 2008 г., Дирекция на природен парк "Рилски манастир", Република България , Министерски съвет и Държавна агенция по горите, 2009
78. Опазване качеството на въздуха, том II, МОСВ, Вис Виталис,2005
79. Качество на водите, том III, МОСВ, Вис Виталис,2005

Екологични оценки

80. Близнаков, А. 2011. Оценка на въздействието върху околната среда. София, НБУ ЦДО, 118 с.
81. Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент, относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда
82. Директива 85/337/ЕЕС относно оценката на въздействието върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕС, изменена и допълнена с Директива

- 2003/35/ЕС относно участието на обществеността при изготвянето на някои планове и програми, касаещи околната среда
83. Европейски парламент – секторни политики
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/bg/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.4.5.html
 84. Закон за биологичното разнообразие (ДВ, бр.77 / 09.08.2002 г., посл. изм. и доп., ДВ бр. 58 от 26.07.2016 г.)
 85. Закон за защитените територии (обн. ДВ, бр.133/1998 г., посл. изм. ДВ, бр.66/2013 г., в сила от 26.07.2013 г.)Закон за опазване на околната среда (ДВ, бр.91 / 25.09.2002 г., посл. изм. и доп.,ДВ бр. 101/22.12.2015 г.)
 86. Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми,обн. ДВ бр. 12 от 12.02.2016 г.
 87. Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда ,обн. ДВ бр.12 от 12.02.2016 г.
 88. Наредба за условията и реда за извършване на Оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони, обн., ДВ, бр. 73 от 11.09.2007 г., посл. изм. и доп., ДВ бр. 94 от 30.11.2016 г.
 89. Национален доклад за състоянието и опазването на околната среда в Република България - <http://eea.government.bg/bg/soer>
 90. Национална стратегия за околна среда , 2009 - 2018 г.
 91. Практическо ръководство за обучение по Директивите за СЕО и ОВОС, Основни елементи. 2013, Joint Assistance to Support Project in European Regions Jaspers
 92. Приоритетни оси на ОП „Околна среда 2014 – 2020 г.“
 93. Ръководство на Европейската комисия относно обхвата на Анекс I и Анекс II на Директивата за ОВОС-2015 г.
 94. Състояние и перспективи 2015: Синтезиращ доклад. Европейска агенция по околна среда, Копенхаген - http://eea.government.bg/flexviewers/SOER_2015-BG.pdf
 95. Цели на Министерството на околната среда и водите - <http://www.moew.government.bg/?show=281>
 96. Чипев, Н. ОВОС и концепцията за стратегическа оценка на околната среда. Екологично инженерство и опазване на околната среда, II, 2003, N 4, с. 15-23.
 97. Указания относно определяне на обхвата и съдържанието на докладите за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) и екологична оценка (писмо с изх. № 05-08-2757/28.04.2014 г.)-
 98. <http://www.moew.government.bg/?show=top&cid=639>

Управление на опазването на околната среда

99. Аникеев В.А., И.З.Копп,Ф.В.Скалкин. Технологические аспекты охраны окружающей среды. Гидрометеиздат, Ленинград, 1982.
100. Бертокс П., Д.Радд. Стратегия защиты окружающей среды от загрязнений. Москва 1980г. /Превод от английски/
101. Вачкова Е.К. Управление на човешките ресурси. Стопанство, София, 1998.
102. Гофман К.Г. и др. Охрана окружающей среды. Экономика, Москва, 1977.
103. Заславский В.Г., Р.А.Полуэктов. Управление экологическими системами. Наука, Москва 1988 г.

104. Миколаш Я., Л.Питерман. Управление охраной окружающей среды. Прогрес, Москва, 1988.
105. МОСВ Методика за разработване и управление на регионални екологични програми. PHARE, София 1998.
106. МОСВ. Законодателство. www.moew.government.bg
107. МОСВ. Справочник на съществуващите методики за оценка и прогноза на въздействието върху околната среда. PHARE, София 1997
108. Христов Хр. Управление на дейността по опазване на природната среда. СУ"Кл.Охридски", София 1980.
109. Лучия Илиева - Управление на околната среда. Тилиа,1999.